

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telephone Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (Aprila 31-17) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

Naši dobri kapitalisti.

Preden je bilo proglašeno vojno stanje, smo lahko čitali v dnevnikih, da so kralji bakra pri volji prodajati Združenim državam baker po lastni ceni, če pride do vojne.

Komaj je ta vest odšla v svet, smo lahko brali v listih slavošlepe o patriotizmu naših kapitalistov, ki so pripravljene žrtvovati ves profit, če pride do krvavega konflikta. Tako so pisali pred proglašanjem vojnega stanja in bakrovni trust je izjavil, da bo vladi prodal baker po 16 $\frac{1}{2}$ funta.

Ko je bilo proglašeno vojno stanje, se je takoj pokazalo, da je malo verjeti besedam trustovcev. Izjavili so, da bodo stricu Samu računali deset centov več pri funtu, kot so bili originalni troški pred proglašanjem vojnega stanja.

Trustovci niso bili v zadregi za izgovor. Kapitalistični listi so povedali, da so prišli na sled, da produktivni stroški v rudnikih z bakreno rudo naraščajo in da je vlada pri volji plačati, kar imenujemo pošteno ceno. Namignili so, če bi prodajali vladi baker po 16 $\frac{1}{2}$ funta, potem bi se mogoče znižale plače rudarjev. Dobro kapitalistično srce pa vendar ne želi kaj takega, kajne? Ali mar niso kapitalisti še vedno po očetovsko skrbeli za delavce in jih plačevali dobro, če so bili delavci organizirani in so jih prisilili do tega, da so v delavcu videli človeka? Seveda so kapitalisti še vedno pokazali, da jim je blagostan delavcev pri srcu, če so imeli delavci čvrsto organizacijo, da so kapitaliste pritiskali na kolena, da so morali priznati njih zahteve.

Kapitalisti imajo tudi dobro srce zase, a za to ni treba pritiska od strani delavcev. Lani so bakrovni trustovci napravili nekaj stotin milijonov profita. In od tega profita se neradi ločijo letos, ampak žele, da bo še večji kot lani. Po njih želja pa lahko sklepamo, zakaj so naenkrat prišli na sled, da se v bakrenih rudnikih množe produktivni stroški.

Med patriotske truste ne spada le bakrovni trust. Njega vredni bratec je jeklarski trust.

Pred vojno je stala tona jekla borih \$20 in gospodje trustovci so napravili poleg še \$8 pri toni profita, ki so jo prodali. Prišla je vojna in v vojni potrebujejo precej jekla. Iz jekla delajo kanone, granate, bajonete, grade ladje, potrebujejo ga pri lokomotivah, železniških vozovih in še pri mnogih drugih rečeh. In cena jekla je prišla plezati navzgor. To se ni zgodilo radi tega, ker mogoče primanjkuje železne rude v Ameriki, ali ker se nagibljejo zaloge premoga h koncu, ki ga potrebujejo v plavžih. Tudi jekla ne primanjkuje na trge, ker jeklarski trust ima take jeklarne, da lahko producira jeklo za ves svet, delavskih moči pa tudi ne primanjkuje. Do danes še ne hodijo "bosi" iz jeklarn od hiše do hiše prosit delavce, da pridejo delat v jeklarne. Tako daleč še nismo! In vendar je šla cena za jeklo kviško. Prignali so tona jekla na \$120.

Zakaj? Več jekla potrebujejo kot v normalnih časih. V kapitalistični družbi pa ne produciramo za potrebe, ampak radi profita.

Recimo, da postanejo jeklarski baroni mehki in ne računijo ameriški vladi \$120 za tona jekla, kot so aliirancem. Mogoče vzamejo le \$60 za tona jekla. Ali mislite, da bodo imeli zgubo? Kajpada!

Trust je povišal svojim delavcem plače prostovoljno. Na papirju se je zanj podražil tudi premog. Pa naj bo, recimo, da se je produkcija res podražila za \$8 pri toni, odkar je izbruhnila svetovna vojna. Ali to znese skupaj še \$28. Do sedaj je bilo še vedno 20 in 8 nič več in nič manj kot 28.

Kajne, trustu ostane še vedno lep dobiček, če bi k tem \$28 dodali še \$5 produktivnih stroškov, da trustovci ne morejo očitati, da smo produktivne stroške cenili prenizko. \$27 profita pri toni jekla, znese lepe število milijonov dolarjev profita, če pomislimo koliko ton jekla bo še naročenega, ko je vojna komaj v začetnem stanju.

Kaj naj se stori proti takim "patriotom", ki celo svoj patriotizem razobešajo, da so drugim državljanom za zgled, gledajo pa na svoj žep?

Vrooman, namestnik v poljedelskem departmentu, je rekel, da so špekulantje v živilih, zakupniki živil, mnogi bogatini in drugi zavezniki kajzerja. Priporočil je, dokler niso sprejeti zakoni, ki tem rokomavharjem ne ostanjijo njih manipulacij, da jih naj šiba javno mnenje brez usmiljenja. Povedal je tudi, da parlamentarni zakulisniki ali vežarji skušajo preprečiti zakone, ki jim onemogočijo njih rokomavharsko obrt.

Obsodba Vroomana je rokomavharskim trustovcem, ki so poslali svoje parlamentarne zakulisnike in vežarje

v Washington, komaj izvalila satiričen usmev na njih ustnice.

Bogati rokomavharji, ki se zdaj maste na račun ljudstva in k nakopičenim milijonom nagromadujejo nove milijone, se ne vznemirjajo, dokler obojujamo njih dejanja le z besedami. Naj bo obsodba izrečena nad hijenami v najkrepkejših izrazih, ki so v besednjaku, se hijene ne zmenijo za take izraze ki drže v eni roki zastavo, drugo so pa v ljudskih žepih.

Proti trustovskim rokomavharjem prinese lahko pomoč le kongres, če ima trdno hrbenico in skleno, da pridejo vse jeklarne, rudniki, železnice in druga produktivna, razdelivna in prevažalna sredstva v splošno ljudsko last.

Tisoči stradajo vsled neznosne draginje, mladi fantje in moške bodo kmalu poklicani pod orožje, da žrtvujejo edino, kar imajo — njih življenje. Čemu bi potem kongres kazal mehko srce napram trustovskim rokomavharjem, zakaj bi omahoval napram njim?

Kongres naj jih razlasti, in izvrši bo historično nalogo, ki jo je prinesel čas. Izvojeval bo prvo odločilno zmago nad kajzerizmom, kateri slede zmage druga za drugo, ki odpravijo za vedno prusjaštvo s sveta.

DOPISI.

Ely, Minn. — V sredi med osatim in plevelom je poglano v začetku majhno, a precej krepko drevesce in poglabilo svoje korenine precej globoko v zemljo in se je kljub temu, da je obdano od vseh strani z grmovjem in robidovjem, razvilo in poglano prve popke.

Okrog drevesca je pa še vse zaprto in krmežljivo gleda v jasen solnični dim, ter pričakuje topljših žarkov, vzhajajočega spomladanskega solnca, da bi ogrel zemljo. Okoli tega drevesca pa najdemo že precejšnjo število delavcev in vrtnarjev, ki gnojijo in zalivajo drevescu da čim preje zraste v močeno drevo. Na obratih vrtnarjev je čitati še precej zadovoljnosti in veselja in čuje se včasih tudi kakšna vesela pesem iz njihovih ust. Toda tam v daljavi se zaslišijo zoperni glasovi "so-ve," katera se pa ne upa pokazati vrtnarjem, ki se le malo zmenijo za njene zoperne glasove in delajo nemoteno dalje in se veselo zabavajo med seboj. Na drevesce pa prileti črna "vrana" ter prkarkat zakavka, toda petje vrtnarjev kmalo zaduši njen glas, le tu pa tam se sliši kak izraz nezadovoljnosti. Sova, akrita pred vrtnarji, si pa misli sama pri sebi: "Le počakaj vrana, ti bodeš že še sku-pila od teh vrtnarjev, kar bom že poskrbela jaz z mojimi glasom."

In res ko se približa, začne s svojim zopernim glasom kričati iz svojega skrivališča. Rad tega zopernega kričanja pa postanejo delavci pod drevescem nezadovoljni in nekateri že svetujejo, da naj to vrano vbljejo ali vsaj odpode proč, drugi zopet, to je sova in ne vrana. Toda nihče izmed njih, kateri pravijo, da je to vrana, se ne domisli, da bi prižgal luč in tako posvetil sovi v obraz, da bi jo poznal. Toda upajmo, da se bo kateri spomnil prižgal luč in posvetil tej "sovi" v obraz, da bodejo spoznali, kdo da tako zoperno poje.

V nedeljo 20. maja je priredil dramatični odsek tukajšnje čitalnice lepo-dramatično predstavo. Kar se igralcev tiče, jim moram dati popolno priznanje, kajti vsi so svoje vloge izvrstno rešili, posebno sta se odlikovali Mrs. Somrak in Mrs. Lube. Vsa čast igralcem in upam, da nas kmalu zopet počaste s kakšno dramatično igro. Toda ene napake pa ne morem zamlčati, katero sem videl. In ta je ... vdeležba. Sedel sem bolj v ozadju ter gledal po dvorani. Toda srce mi je žalostno krvavelo, ko sem se spomnil, koliko Slovencev je tu na Ely. . .

Rojaki: Člani in članice dramatičnega odseka se trudijo z vsemi močmi za napredek in izobrazbo Slovencev na Ely in mi se pa tako malo brigamo za njihove zasluge, da se še njih iger ne vdeležujemo. Ali ni to sramota za nas? Dovolj sramotno je, da se obištevajo druge narodnosti vdeležuje iger in ne mi, kot se je ravno pri zadnji igri dogodilo.

Ne, rojaki, to ne sme več tako žalje iti. Ako se člani in članice toliko trudijo, da pridejo kako dramatično predstavo, ne moramo mi tudi toliko potruditi, da se vdeležimo iger, katera koristi naš izobrazbi in razven tega se še zabavamo. . .

Čul sem, da kmalo zopet pride novo igro, katera se pa moramo vsi do zadnjega vdeležiti in s tem dati igralcem pogum, da nam bodo večkrat priredili kako predstavo.

Moje najiskrenejše sožalje žalujoci soprog.

Uradnikom vseh slovenskih društev v Pittsburghu in v sosednjih naselbinah.

V nedeljo, dne 24. junija, se vrši v Pittsburghu, Pa. vseslovenski shod. Pred shodom bo parada. Shod bode nekaka manifestacija vseh Slovanov in zapadni Pensylvaniji. Pri tej priliki bodo nabirali tudi prispevke za ameriški Rdeči križ.

Rojaki! Slovenci kot člen velikega slovanskega plemena, se udeležimo tega shoda polnoštevilno. Državlani ali nedržavlani, naša navzočnost pri manifestaciji je potrebna.

Vsled tega pozivljam v imenu centralnega odbora uradnike vseh slovenskih društev v Pittsburghu in okolici, da pridejo v nedeljo, dne 27. t. m. po 8. maši v Kranjsko Slovenski Dom na 57th in Butler St. v svrhu izvolitve odbora, katere potrebujemo za izpeljavo našega programa. Prosim, da se vsak uradnik sigurno udeleži sestanka, kajti rešiti imamo veliko važnih točk, ki se tičejo slovanosti.

Nekaterim uradnikom, katerih naslovi so mi znani, sem poslal pisemna povabila. Vsem pa velja to povabilo in upam, da se bode vsak brez obotavljanja odzval.

Prijatelji! Časi so resni in trebe je nekaj napraviti za procekelj našega naroda.

Pridite torej vsi ob določenem času v Kranjsko Slovenski Dom. Za centralni odbor vseslovenskega shoda

Ignacij Podvasnik, predsednik.

Op. ured. — To naznanihlo je komaj vjelo sobotno številko.

K vseslovenskemu shodu v Pittsburghu, Pa.

V torek zvečer, dne 22. t. m., se je vršila v Hotel Henry zadnja seja celokupnega odbora glede prireditve vseslovenskega shoda v Pittsburghu. Na tej seji je bilo navzočih do 75 mož vseh slovenskih narodnosti. Člani raznih pod-

odborov, ki bodo skrbeli, da bode manifestacija čim najkrajše uspešna. Dan shoda se je določil na nedeljo, dne 24. junija in sicer v Exposition areni, ki ima največje dvorano in je najbolj pripravna za shod.

Na seji so se obenem rešile še druge važne točke, med drugimi tudi izvolitev odbora za parado in pa kolektiranje za Rdeči križ.

Vsaki član parade prejme kvarteto, na katero bode zapisal svoje ime in pa vsota, ki jo bode daroval ameriški Rdečemu križu. Tisti, kateri bodo darovali \$1.00 ali pa več, postanejo člani Rdečega križa. To določajo pravila te organizacije. Vsakdo lahko daruje, kolikor hoče, toda priporočal bi, da bi dar znašal vsaj 50c, kajti čim več se nabere, tem večji bode vtis. Natančneje podrobnosti glede tega sledijo drugi teden, ker v-laj še ni program popolnoma sestavljen.

Kar se tiče Slovencev, naj omenim, da mi še nismo popolnoma organizirani za shod. Mi smo sicer zastopani v centralnem odboru in pododborih, toda za dovoljno izpeljavo našega dela na programu potrebujemo poseben odbor, ki bode skrbel za to. V ta namen je podpredsednik Podvasnik sklical na posvetovalne vse uradnike slovenskih društev v Pittsburghu in okolici, da se sestanejo v nedeljo, dne 27. t. m., v dodeljenem prostoru Kranjsko Slovenskega Doma na 57. cesti po 8. maši zjutraj. Pri tem sestanku se bodo izvolili odbori, katere potrebujemo, da rešimo delo, ki pade na nas Slovence.

Drugi narodi so že imeli take sestanke in imajo tudi že za to postavljene odbore. Vsled tega apeliram na vse one rojake, ki so uradniki pri podpornih ali drugih društvih, katerih člani bi se lahko udeležili shoda, da se za sigurno udeležijo konference dne 27. maja. Mi potrebujemo v to svrhu več nego dve ali tri osebi. Ako rečem, da pričakujemo najmanj do 3000 Slovencev, potem si lahko vsak misli, koliko bode tu dela. Naj se nikdo ne izgovarja, da nima časa, ali pa saj bodo itak drugi prišli in bode lahko brez mene "zrihtali" vse. Taki izgovori so prazni. Ni treba nikomur mialiti, da bode kaj žrtvoval zato, pač bode pa delal v lastno korist. Kakor sem opazil, se nekaterim našim rojakom ne zdi sedanjí položaj prav nič resen. Nekateri se še celo posmehujejo, to sem na lastna ušesa slišal. Tem ljudem bi zabičel, da naj molijo, kajti kot ameriški državljani ne bode nikdar dopustil, da bi se kak zagrižen podanik habsburške gnijle hiše predzrnil posmehovati republiki, ki zahteva osvoboditev vseh malih narodov. Vsakdo naj bode vesel, da je danes v ameriški republiki, katera ni šla v ta boj iz izkoriščevalnih namenov, marveč, da varuje svoje lastne interese — interese svojega ljudstva in da izvojuje enakopravnost in svobodo narodom, ki so bili skozi stoletja trpinčeni od germanskih avtokratov. In k tej ubogi raji spadamo tudi Slovenci, to upam, da vemo vsi. Zakaj bi se torej ne zbrali enkrat vsi in z ostalimi našimi slovenskimi brati demonstrirali, da je tudi naš cilj osvoboditev vseh tlačanih in zatiranih. Poleg tega bode pa tudi pitksburško prebivalstvo videlo nekaj, česar zgodovina našega mesta ne pozna — nastop združenih Slovanov za svobodo slovenske pravice.

Mogoče na slika, ko bodo vsi slovenski narodi korakali kot brat poleg brata, da manifestirajo in protestirajo proti podjarmljenju narodov in za svobodo vseh narodov.

Rojaki! Vstanimo ta dan, kot je vstal ruski narod proti svojim tlačiteljem. Prusjaštvo ugroza ves svet k odporu. Vsakdo naj agiti-za med svojimi prijatelji in znanci, da se udeležijo protiprusjaške in protijunkerske manifestacije, da tudi mi Slovenci lahko rečemo, da smo bili poleg, ko je bilo treba demonstrirati proti junkerskemu kajzerizmu, ki tvori danes okljo za svobodni razvoj vseh narodov. Tako pokazemo, da smo Slovani ljubitelji svobode, in da nismo Avstrijci, varuhi junkerskega imperijalizma, ki sanja, da mu mora biti ves svet podložan. Udeležimo se te velike manifestacije do zadnjega moža!

Na nedeljskem shodu bo obenem tudi izvoljen odbor, ki bode zapisal imena vseh manifestantov. Imenik služi za kasnejše potrebe.

Vsak Slovenec naj skrbí, da bo njegovo ime zabilježeno v imeniku. Imena tistih rojakov, kateri se iz opravičenega vzroka niso udeležili, pridejo tudi v imenik.

Vse ostale podrobnosti bode v nedeljo rešili. Naj torej vsak uradnik za sigurno pride, da se čim boljše pripravimo.

Anton Zbanič, poročevalec.

Chicaške vesti.

Slovenska dramatika. — Slov. socialistični klub št. 1 priredi v nedeljo popoldan v Cicero, III., v dvorani Sokol Karel Janok 5500. 14 Wets 25. cesta dramatično predstavo "Revizor". Začetek predstave točno ob polutreh popoldan; blagajna se odpre ob polutreh. — Cene so: I. prostor 50c, II. 30c in III. 25c. — Po predstavi prosta zabava in ples. — Za potrebo bode dobro preskrbljeno.

Žeteli je, da se rojaki udeležijo predstave v mnogobrojem številu.

Strojniki v pivovarnah zmagali. — Po zelo kratki stiski so strojnik v pivovarni Seippa zmagali in pridobili so vse, kar so zahtevali. Prisilili niso samo to pivovarno, da se je podala, ampak sklenili so tudi z vsemi pivovarnarji pogodbo, v kateri so pivovarnarji priznali vse unijske zahteve. Ta pogodba, katero so sedaj podpisali je veljavna že od 1. marca t. l.

Trije slučaji požara v enem dnevu. — V tovarni "Casidy Pains banks Manufacturing Co.", 6100. 6126 So. La Salle cesti je bil v enem dnevu trikrat požar. Pri požaru so bili zapazili v ponedeljek zvečer ob 8. uri, katerega so z veliko težavo zadušili. Zjutraj ob treh je bila požarna brana zopet alarmirana, ker je v četrtem nadstropju izbruhnil požar. Skoro ob istem času je pa začelo gorjeti v drugem nadstropju. Ognjegaseci so vse požare pogasili. Vsa škoda se ceni na \$400.

Ta tovarna ima velika naročila za železnico in nekateri celo trdijo, da ima velika vladna naročila za municijo, kar je pa ravnanje te družbe odločno zanikar. Sami se, da je hi ogenj podtaknjen.

Oče v dvomih. — Frank Davis, stanujoč na Michigan Ave. št. 1827 ni prav natančno vedel, ali mu je žena porodila hčerko ali sina. Ker je bila njegova žena v zelo slabem stanju ob času poroda, so jo morali prepeljati v bolnišnico, kjer je umrla takoj po porodu. Od tukaj so potem soprogu telefonirali, da mu je soprog porodila deklico. Ko je dobil otroka domov, ga je dal v oskrbo ženi Schroeder na Fulton cesti, katera mu je pa še isti dan telefonirala, da je njegov otrok došek in ne deklica, česar pa ni mogel verjeti. Šel je takoj v bolnišnico in je rekel, da ni dobil svojega otroka, ker je dobil dečka in ne deklice. Toda tukaj so mu sedaj razložili, da je njegov otrok registriran kot deček in ne kot deklica. Toda on še vedno ne verjame tega in je v velikih dvomih ali je dobil svojega otroka ali ne.

Ljubosilny soprog. — Louis Eck, stanujoč na Webster Ave. št. 3020, je bil kaznovan za 60 globe in sodniške stroške, ker je svojo ženo tepel. Ko je namreč spal, mu je žena vzela iz denarnice \$19 in radi tega jo je precej obštetljivo kaznoval. Ker je pa žena imela to kazen za preveliko akeleco, ga je tožila.

Ker je za "kajzerja". — Dietrich Tegeller, stanujoč na Webster Ave. št. 417, je bil pred sodstvom kaznovan za 100 globe in sodniške stroške, ker je rekel: "Hudič bo vedel to deželo, kar tudi zasluži. Jaz dožim s 'kajzerjem'. Ker se pa ni voščilo ni dopadlo sodniku, kateri se tudi nobenemu drugemu ne se tudi nobenemu drugemu ne se tudi največjemu obožavatelju prokega božanstva, ga je sodnik udeležil in zraven tega tudi kaznoval.

Pomilosten, ker postane leni mati. — Sodnik Landis je pomilostil poštnega pomočnika Schneider, katerega žena postane vsak dan mati. — Ta poštni pomočnik je bil obdolžen, da je kradel poštnostne poštnje zavitke. Sodnik Landis mu je dal za toliko časa prostost, dokler mu žena zopet ne odzdravi. Schneider je obljubil, da se potem sam pripravi na obnovo.

LISTNICA UREDNIŠTVA

A. J. Moon Run. Pa. — Dopolneke vsebine že prej dobili O. prostite.

